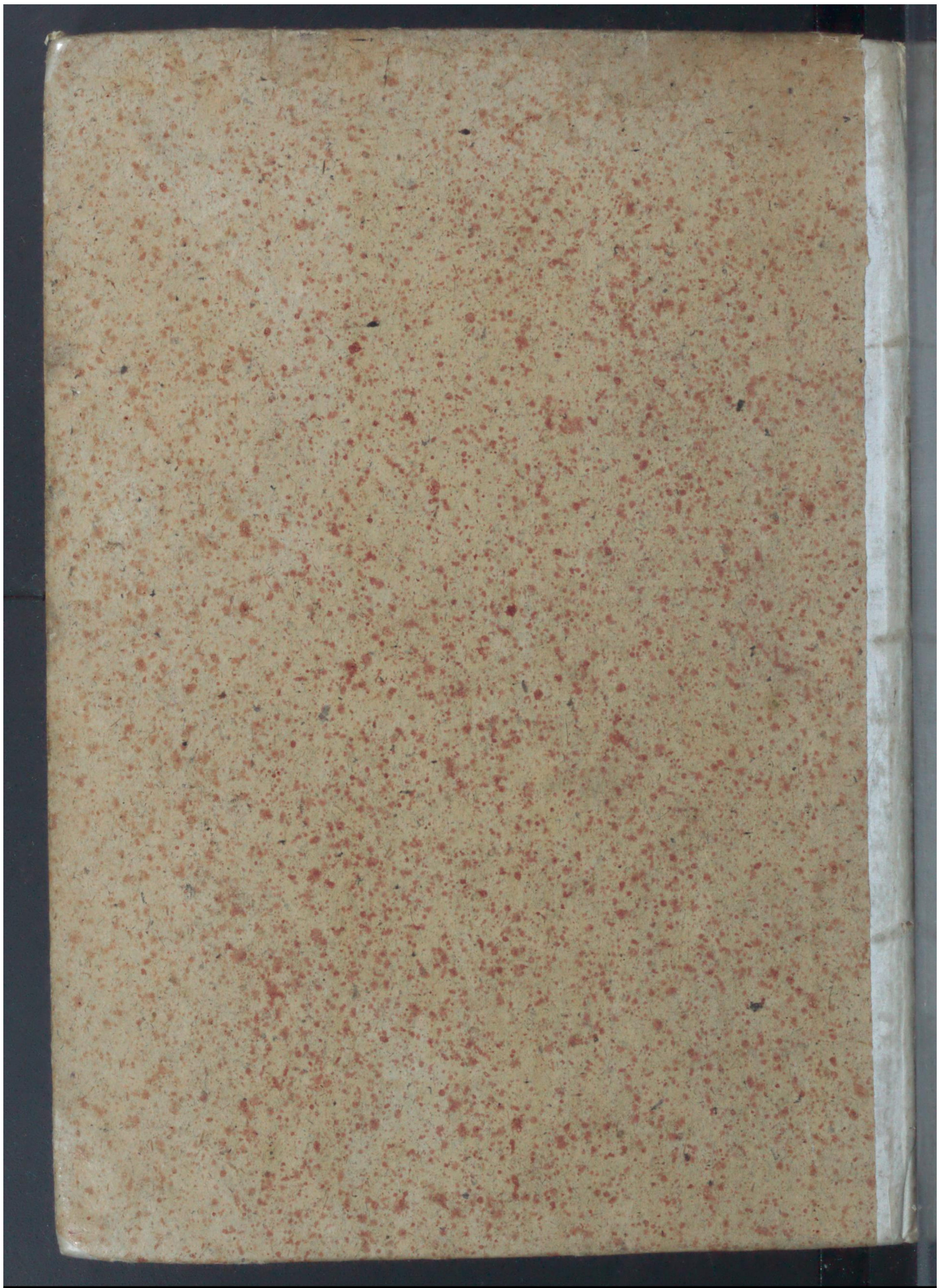
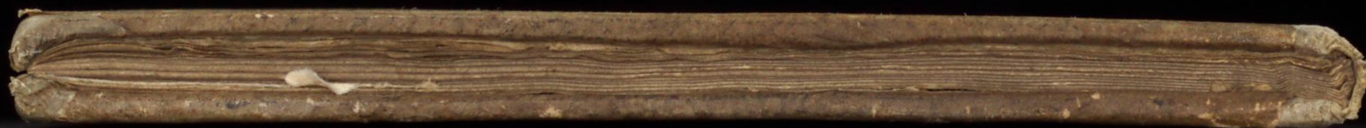

2804

Corte verclaringe/ghedaen
by Borghemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antvverpen, nopende den aenslach teghen de selue stadt aenghericht den XVII. deser maent Ianuarij.

M. D. LXXXIII. *stylo nouo.*

Midtsgaders de brieuen van Credentie ende Instructie by zijne Hoocheyt ghesondẽ aende voorsz. stadt/ ende sekere Missiue aen mijnen Heere vanden Tempel.

TOT DELFT/
By Aelbert Hendricxz. aent Merct-veldt/ na de Coppe van Antwerpen.
M.D.LXXXIII.

KONINKL.
BIBLIOTHEEK
TE 'SHAGE

ALsoo Bourgemeesteren / Schepenē eñ Raedt der stadt van Antwerpē / naer dat den grouwelijcken aenslach den xvij^{en}. deser maendt Januarij binnē de voorsz. stadt was gebeurt/ niet en hebben nae ghelaten / dwelck mochte dienen om de stadt in versekerheyt / goede ruste eñ vrede te stellen/ Soo en hebben sy oock niet willen vergheten de ghelegentheyt van alle saken te kennen te gheuē/ op dat sy niet en souden tonrecht beschuldicht worden/ ende dat deur quade informatie/ bouen het groot dangier daerinne sy gheweest hebben/ egheen ander landē oft steden en souden achterdeel lijden oft ander opinie vande stadt van Antwerpen hebben / dan het goet debuoor dwelck de selue altijt heeft ghedaen om de ghemeyne Landts saken te helpen/ so vele als het moghelijck waere / eñ haere goede affectie eñ geneghentheyt tot haer ghemeyn Vaderlant/ midtsgaders de onderdanighe gehoorsaemheyt/ de welcke sy zijne Hoocheyt altijts hebben ghedraghen/ en heeft verdient.

Wt wat oorsaken ende in hoedanighe manieren de ghemeyne Nederlanden zijn gheuallen geweest int gewelt ende slauernye vande Spaengnaerden / ende hoe dat Godt Almachtich aensiende de selue Landen met zijne ooghen van bermherticheyt die heeft verlost deur mijnen G. Heere den Prince van Oraengnien/ is een jegelijck soo notoir ende kennelick / dat niet en is van noode daer aff in dit cort verhael eenighe particuliere mentie te makē / Dan alsoo de Landen noch tsamen by den anderen ghevnieert/ niet en hebben langer beghere inde subiectie vande Spaengnaerden te blyuē/ maer raedtsaem ghevonden eenen anderen Heere eñ Prince aen te nemen/ soo om deur zijnen macht beschermt / als oock om in goede eendracht ende iustitie ghemainteneert te worden / sulcx dat sy nae vele ende diuersche onderhandelinghe

ende communicatie/ dē Hertoge van Aniou/ vā Alencon/ &c. sone van Vranckrijck/ eenich broeder des Coninex/ hebben eerst voor heuren beschermer/ ende daer naer voor heuren Heere ende Prince ghecoren/ ghelijck dat mach blijcken by de contractē daer aff zijnde/ Daer toe hen onder ander heeft ghebracht de ghelegentheyt van Vranckrijck/ eñ bequaemheyt om dese Landen te moghen helpen/ ende den Coninck van Spaenguien alle toevoer van volck/ munitie van oorloghe/ ende ghelt te benemen/ ende dat sy altijt hebben gheacht/ dat willende de Co. Ma^eyt^. van Vranckrijck eens de sake aennemen/ ghelijck byden voorsz. contracte is besproken/ de oorloghe seer haest gheeyndt soude geweest hebben. Ende al ist soo dat de Moordt die in Vranckrijck ghebeurt was/ ende de Innelandtsche oorloghe ter causen vande Religie gheresen/ ende de groote continuele disordren/ daerinne tvoorsz. Coninckrijck ghevallen was/ veele een groot achterdencken waeren gevende/ Nochtans om dat de gemeyne gheunieerde Neder-landē werdē versekert dat zijne Hoocheyt was een goedertieren Prince/ de goede policie ende administratie vande justitie beminnende/ ende niet culpabel vande saken die in Vranckrijck waeren ghepasseert/ ende de ghene die dickmael ende oock voor de leste reyse den peys tusschen den Coninck ende die vande ghereformeerde Religie hadde ghemaeckt/ ende dat sy betrouden dat Godt almachtich eens des Coninex herte ende ghemoet verandert soude hebben ende gheneycht tot den peyse/ tranquilliteyt ende eenicheyt van zijne ondersaten/ Ende dat de Hertoch van Aniou deur zijn goet saechtmoedich ende wijs gouvernement inde Heerschappye van dese Landen soude hernemē den lof eñ authoriteyt vande Croone van Vranckrijck/ ende huyse van Valois/ ende bedecken de onwtsprekelicke inconvenienten in Vranckrijck inde Jnlandtsche oorloghe ghebeurt/ hebben den voorsz. Hertoge niet alleenlijckē ghecoren/ maer oock den seluen als overste Heere ende Prince vanden Lande gheswooren/ ende alle onderdanicheyt bewe-

sen.

sen. Ende hoe wel de stadt van Antwerpen ende de leden vande selue / waeren de laetste onder de contracterende Prouincien die bewillicht hebben in het aennemen van zijne Hoocheyt: Soo hebben sy nochtans deerste gheweest die met de Staten van Brabandt hem als Hertoghe van Brabant / eñ int bysonder als Marckgraue s'Heylichs Rijckx hebben ontfanghen ende eedt ghedaen den xix. ende xxij. Februarij lest-leden / als wanneer de voorseyde Hertoghe was lancx Zeelant ghecomen wt Engelant / aldaer hem by de Co. Ma^eyt. van Enghelant seer groote eere is ghedaen / ende verghesellschapt / niet alleenlijck met brieuen van haere Maiesteyt / betuygende de groote affectie eñ ghenegentheyt de welcke sy den voorsz. Hertoghe was dragende / maer oock met diuersche groote Princen ende Heeren vanden voorsz. Coninckrijcke / ten byzijne vande welcke de voorsz. zijne Hoocheyt als Hertoghe van Brabandt ende Marckgraue s'Heylich Rijcx den eedt heeft ghedaen / gehult ende gesworen is. Alle dwelck der goede Borgherye der stadt van Antwerpen hadde groote hope ende vertroostinghe ghegheuen dat sy eenmael vande ghemeyne Lants vyanden soude verlost worden / ende dat de Landen ghestelt in versekertheyt / souden wederomme comen inden voorspoet daerin sy plachten te wesen / d'welck hen oock heeft veroorsaeckt heuren nieuwen Heere ende Prince / de welcke sy meynden dat gheweest soude hebben Vader vanden Vaderlande / te eeren met alderhande triumphen / ende met rijcke ghiften te beschencken meer dan den noodt vande oorloghe / eñ de macht vande stadt binnen soo corten jaeren ghebrant / ghesaccageert ende gheplondert / ende voorts van alle neeringe ende weluaren berooft / was toelatende. Maer dien niet teghenstaende zijn bedwonghen nv ter tijdt te comen in groot achterdencken dat zijne Hoocheyt in plaetse vande Landē ende dese stadt in goede Justitie te regeren / niet anders en heeft voorghenomen / dan de selue met ghewelt eñ listige practijcke ter eerster gheleghentheyt te ouervallen / eñ besonder de

 stadt

ghedaen/eñ daer te vooren hebben eenighe van zijnen volcke die voor ghereden waren/blijuen staen op de brugge/min oft meer al oft sy zijne Hoocheyt aldaer verwachten / ende andere zijn ghereden in alle de straten loopende naer de voorschreuen poorte / ende hebben de ketenen open ende wt den wech ghedaen / min oft meer dan al oft zijne Hoocheyt door elck vande voors. straten soude hebben ghecomen/eñ comende deur de poorte eñ passerende deur de tweede valbrugghe/ heeft een vande Edelmans hem geveynst al oft hy zijn been ghebroken hadde/ ende is terstont een vande borghers ghecomen om hem by te staen ende te leyden tot dẽ eersten Chyrurgijn / dwelck oock maer en werde ghedaen dan om wat tijdts te winnen / tot dat de Vendelen aencomen souden / de welcke ghesien wesende / eñ het teecken vanden aenval ghedaen/heeft de ghene die zeer riep ende veynsde van zijn been gecroockt oft gebroken te hebbẽ/terstont zijn rappier wt ghetrocken/eñ den ghenẽ die hem wilde bystaen/gewondt/ende voorts generalijck hebben eenighe van zijnen Houe ende die van zijne wacht ouervallen de Borgheren die inde poorte stonden met den blooten hoofde / om hennen Prince voor by te sien rijden/ sonder in eenigher manieren achterdencken te hebben. Aenghesien dat midts den redenen hier vooren gheruert gheen ander ordre en was ghegheuẽ/terstondt zijn alle zijne Heeren ende Edelmans/ wtghenomen eenighe die met zijne Hoocheyt voorts trocken/ te peerde ghekeert ter stadtwaertsinne /ende men sach den geheelen Leger marcheren/ ende quamen stracx inde stadt seuenthien Vendelen Franchoisen ende vier Cornetten peerden / die in alle diligentie ende haest voor ghesonden waeren/roepende Villegaignee, Villegaignee, ende Viue la Messe, Viue la Messe, ende zijne Hoocheyt riep hen aen dat sy seer haesten souden/ seggende / de stadt is ghewonnen/ doende met eenen oock haesten de Switsers eñ alle dander Chrijs-volck/in sulcker vueghen / dat alsoo zijne Hoocheyt hadde met ghemack doen in nemen de poorte / al waer egeen resistentie meer en bleeff / ende dat het was op de

vre

vre vande maeltijt / als wanneer veel vande wacht ende een yeghelijck was in huys/ende dat daer en bouen de vendelen van die wijck hadden elders de wacht/soo zijn de voorschreuen vier benden met die vanden Houe van zijne Hoocheydt tsamen vijf ofte ses hondert sterck / midtsgaders de seuenthien Vendelen Voetknechtē sonder eenich tegenweer getrocken deur de poorte inde stadt al om waer hen beliefde/ eenighe opde veste treckende naer de Keysers poorte/om het grof gheschut in te nemen/daer af sy hen oock meester hebben ghemaeckt / andere inde strate loopende naer de Meyr/ sommighe naer de Lange nieuw strate/sommighe lancx het Kipdorp de rechte strate in/ende een deel naer de veste vāde roode-poorte eñ S. Annen strate/al roepende / Tue,tue,tue, eñ Viue la Messe, Viue la Messe, Ville gaignee, Ville gaignee. Maer soo saen als de Borgherije ghewaer werdt datmen de stadt vyantlijck meynde te oueruallen/ zijn terstondt al om eenighe met hen geweer wten huysen geloopen/ ende in seer cleynen ghetale als schansen tegens groote menichte vande Franchoisen blyuen staen / ende hen belet dat sy niet en hebben connen voorts trecken/eñ daer en tusschen hebben de trommelen alarm gheslaghen/ende is een yegelijck wten huyse tegens de Franchoisen gheloopen/ende hebben hen eenighe Vendelen in ordre ghestelt/Ende Godt Almachtich dien alleene de eere ende glorie vande verlossinge vande stadt moet ghegeuen worden/heeft de Borgerije sulcken mannelijcken hert gegeuen/dat sy in alle plaetsen ende straten hebben den Vyant den rugge doen keeren/ ende met groote disordre wt de stadt doen loopen/ende van bouen neder vande vesten in het water springhen / naer dien sy meesters vande poorten waren geweest meer dan eene geheele vre/ende dat sy alreede met vliegende Vendelen waeren gecomen tot omtrent de merct/ Ende daer en tusschē dede zijne Hoocheyt alle mogelicke neersticheyt/om de Switsers/ende den geheelen Leger inde stadt te seynden tot hulpe van zijn volck/ Maer alsoo de Borgerije hadde de Veste wederom ingenomen/ hebben

terstondt geschoten met het groff geschut / sulcx dat den Leger die in het trecken was / merckende dat de saken voor hen niet wel en ghingen / is te rugghe ghekeert / ghelijck hy oock inde stadt niet en soude hebben cunnen comen / midts de groote menichte vande dooden / die inde poorte deen op den anderen meer dan anderhalf mans lenghde hooch ghetast laghen. Zijne Hoocheyt siende de poorten ghewonnē / ende dat zijn volck zonder slach oft stoot introcken / dwelck lichtelijck conste gheschieden / nae dien niemandt en was op zijn hoede / heeft teghens de Heeren die vanden aenslach niet en wisten / ende hen daer ouer beclaechden / verclaerdt dat de stadt al ghewonnen was / eñ dat hy meer dan vier duysent mannen binnen de stadt was hebbende: Daer teghen onder ander propoosten by eenighe Heeren gheseght werdt / dat de stadt noch niet en was ingenomen / eñ datmen eer een halue vre wel die contrarie soude sien / ghelijck dat oock deur de ghenade des Heeren is ghebleken / niet sonder groote bloetstortinghe van d'een ende d'ander sijde. Want voor soo vele als aengaet de vrome ende goede Borgerye / zijn ontrent de tachtentich ghebleuen / behaluen de ghequetste / ende daer onder de Collonel Vierendeels / de Capiteynen Balthasar Thas / ende Reymout Michault / Jaspar den Hoemaker / Sargeant Maior van het Collonelschap van Joncker Philips van Schoonhouen / Heer van Waeu Roy / buyten Borghemeester / de welcke met zijn Hoocheyt rijdende onder die van zijnen Houe / ende merckende het rumoer / wonderbaerlijck wt den hoop is ghecomen / doende terstont met assistentie vanden voorsz. Sergeant / de ketenen op trecken / die oock neffens zijn syde gheschoten wert / met vele meer andere / die vromelijcken strijdende ghebleuen zijn / ende eeuwighen loff met de Borgheren die hen dapperlijcken ghequeten hebbē / ende het leuen behouden / wiens namen wel bekent zijn / hoe wel sy hier om alle emulatie te schouwen / niet en wordē ghenoemt / voor hen ende heuren naecomelinghen hebben verworuen / als de ghene die deur heure vromicheyt ende man-

nelick

nelick herte / door de genade ende hulpe van Godt almachtich/oorsake zijn vande bewaernisse vande stadt. Van weghen de Franchoysen zijn doodt ghebleuen ende geuonden soo binnen de stadt als opde vestē/ende inde grachten / ouer de vijfthien hondert die ghetelt ende begrauen zijn/ behaluen die gequetst / wt geloopen/oft naederhandt binnen de stadt gheuangen gestoruen zijn/ende daer onder vele Edelluyden ende personagien van qualiteyte ende aensien/ende daeren bouen zijn binnen der stadt gheuanghen ghenomen ontrent veerthien oft vijfthien hondert / daer onder oock eenighe principale Heeren ende Edel luyden zijn. Ende hoe wel de Franchoysche soldaten niemandē en souden hebben gespaert/ende de stadt geplondert/ende alderhande wreetheyt geexerceert/nochtans soo en heeft de Borgherije naer de Victorie niemanden ghercenckt / maer vele die noch leuende onder de dooden laghen/opgeheuen ende heur leuen ghespaert.

De intentie ende meyninge van sijnder Hoocheyt sal den tijt noch naerder openbaren. Altijdt is notoor/dat de stadt inde wterste ruyne ende desolatie soude ghebracht hebben gheweest/aengesien sijne Hoocheyt seluer/al hadde hy ghewilt/niet en soude hebben connen beletten het moorden/pijnigen ende tormenterē vande Borgers/plonderen/roouen/schoffieren van dochteren ende vrouwen/branden ende alle andere wreetheyt die men ghedencken mach/ende de welcke de soldaten/als sy eenighe plaetse oft stadt in nemen/zijn ghewoon te doen/ghelijck sy oock alreede begonst hadden niet alleenlijcken te plonderen ende roouen / maer oock de stadt in brant te steken.

Het heeft zijne Hoocheyt daer naer belieft door brieuen van Credentie op Landtmeter ende Scholiers / midtsgaders de schriftelijcke Instructie de selue mede gegeuen/ ghenoech te bekennen/dat het zijne sake was/ghelijck dat oock een jegelijck wel claerlijck heeft ghesien ende gehoort/ ende zijn intentie te verclaren / daer op die vander stadt int by-

 sonder

sunder niet en hebben gheantwoordt / maer de sake geleght in deliberatie van zijne V. G. Staten generael ende van Brabant / die onderlinge goet geuonden hebbē / Commissarissen aen zijne Hoocheyt te seynden. Ende is voorts zijne Hoocheyt getrocken naer S. Bernaerts / ende van daer nae Duffel ouer de Nete / ende voorts tot Rymenant ouer de Dyle / om allso te trecken naer Viluoorden. Ende onder weghen heeft zijne Hoocheyt belieft te schrijuen aen die vande stadt van Bruyssel ende Mechelen / legghende de schult op de stadt van Antwerpen / al oft de selue hem occasie gegheuen hadde van sulcke grouwelicke sake aen te rechten / als hy begonst hadde / segghende dies niettemin zijn seluen contrarierende / dat het maer een mutinatie en soude gheweest hebben: Daer op Bourgemeesteren ende Schepenen ende Raedt niet noodich en achten naerder te antwoorden / aenghesien dat sy niet en weten wat indigniteyten sy zijne Hoocheyt souden hebben gedaen / ende waer inne sy de selue luttel souden hebben gerespecteert. Ende ter contrarien zijn in hen gemoet ende conscientie wel versekert / dat sy niet anders en hebben ghedaen dan goede getrouwe ende ootmoedighe Ondersaten hennen Heere ende Prince schuldich zijn. Ende dat sy veel saken hebben gheleden / niet alleenelijc tegens den Contracte met zijne Hoocheyt tot Bordeaux aengegaen / maer oock teghens de oude hercomen ende notoire Priuilegien ende gherechticheden vanden lande van Brabant / ende vande stadt van Antwerpen / ghelijck dat naerder tallen tijde / als het van noode sal zijn / sal worden ghededuceert. Ende aengaende de contributie / daerinne heeft naemelijck de stadt van Antwerpen haer soo ghewillich ghethoont / dat sy niet alleenlijcken haere quote wel ende te volle heeft betaelt / maer veel meer / hebbende alle haere middelen ende namentlijc de gene die sy extraordinare meer dan alle andere Landen ende Steden heeft gheaccordeert / laten verbinden: sulcx dat van haeren tweghen corts voor den aenslach is in baren penningen aen zijne Hoocheyt ge-

telt /

telt/ouer de tzeuentich duysent Karolus guldenen/daer mede zijne Hoocheyt hadde behooren de garnisoenen te betaelen/ende het Chrijs-volck/ dwelck te vooren int landt was gheweest/ dwelck hy oock niet en heeft ghedaen/ maer een deel vande selue penninghen betaelt aen het nieuw volck/ dwelck gebruyckt is om de stadt te ouervallen. Ende hoe wel dat zijne Hoocheyt gheerne soude te kennen geuen/ dat het maer eene particuliere querele en soude zijn teghens de stadt van Antwerpē/so is geheel de contrarie soo euidēt/ dat niet en is van noode daer yet meer af te seggen/ dan dat hy op eenen dach eñ vre als hy de stadt van Antwerpen meynde te ouerweldighen/ oock heeft tzelue gheattenteert in vele meer andere steden/als Brugge/Dendermonde/ Aelst/ Dixmuyde/ Nieuwpoort/ Ostende ende Viluoorden/ ende moghelijck in meer andere/ daer zijne dienaers niet en hebben deruen beginnen/ende in sommige plaetsen daer zy hennen wille volbracht hebben/hebben sy ooc de Borgerije om den hals gebrocht/ende alle wreetheyt ghepleecht/daer toe emmers de goede Borgheren ende Inghesetenen der stadt van Antwerpen egeene occasie en hebben gegeuē/ de welcke men met redene niet en can opleggen/ ten waer datmen voor een indigniteyt wilde houden/datse hen niet al en hebben willen laten vermoorden ende ouer hen ghebruycken de wreetheyt diemen elders heeft gehoort ende ghesien.

God Almachtich wil zijne Hoocheyt/de welcke door quaden raet is veruuert geweest/geuē het gemoet vā eenen oprechten goeden Prince/die allen zijnen arbeyt aenwent om zijne ondersaeten te bewaren ende beschermen/ ende niet en meynt dat de Ouericheyt eñ Heerschappije van eenē Prince bestaet in te moghen doen tgene hem belieft/maer in wel te gouuerneren/ ende een yeghelijck sonder wtneminge van persoonen recht ende Justitie tadministreren/ ghelijck naer een yeghelijck Landt ende steden/ Priuilegien/ Wetten eñ gherechticheden/by eede belooft ende gheswooren/behoort. Betrouwende dat Godt Almachtich die de stadt heeft be-

 waert

waert voor alsulcken grouwelijcken aenslach/oock de selue voorts sal beschermen ende bewaeren / ende mette andere gevnieerde Landen ende Prouincien sulcken raedt gheuen/ daer deur sy eens vande ghemeyne Lants vyanden mogen verlost ende in rust ende vrede gestelt worden/dwelck Godt Almachtich die eeuwelijck ghedanckt ende ghelooft moet wesen/door zijne onsprekelijcke barmherticheydt ons wil ghenadelijck gunnen.

Aldus ghedaen in Collegio, ende gheordonneert in drucke vvt te gheuen, den 25. Ianuarij. 1583. *stylo nouo.*

G. Martini.

Borgemeesteren/ Schepenē ende Raedt der stadt van Antwerpen/ hebben wel willen vueghen den brieff vā Credentie by zijne Hoocheyt ghegeuen de Heeren Lantmeter ende Scholiers/ met de Instructie/ daermede sy waren belast/ midtsgaders de brieuen gheschreuen aen mijnen Heere vanden Tempel/ wesende vande innehouden als zijn de brieuen op den seluen tijt aē Bruessel/ Mechelen/ ende ghelijck wel te gheloouen is/ aen meer andere steden gheschreuen /also vande selue brieuen in dit corte verhael mentie ghemaect wort/ ophoudende noch ter tijt voorder verclaringe te doen van tghene dat met zijne Hooch eyt wordt ghecommuniceert oft ghehandelt/ oft oock voorder oft ander iustificatie/ dan tgene hier vooren is generalick verhaelt/ welcke iustificatie so by die vande stadt int bysonder/ als oock byde Staten generael ende van Brabant wt de bekentenisse vande gheuangene/ ende andersins genoechsamelic sal worden ghedaen/ naer het succes vande communicatie ende onderhandelinghe/ de welcke sy hopen ende Godt almachtich bidden / dat sulck eynde mach hebben/ als tot zijne eere ende glorie / dienste van zijne Hoocheyt/ versekertheyt ende weluaren vanden lande ende van deser stadt behoort.

Brief van sijne Hoocheyt aen de Heeren van Antwerpen.

MEssieurs, Ie vous enuoye les Seigneurs de Lantmeter & Scholiers presens porteurs chargez d'vne Instruction qu'ilz vous presenteront de ma part, de la quelle i'attens la responce pour prendre vne resolution: Il ne tiendra qu'en vous qu'elle ne soit a vostre aduantaige. Me remettant doncq sur leur sufficence, ie ne la vous feray plus longue: Et prieray Dieu, Messieurs, qu'il vous ayt en tressaincte & digne garde. Du Camp à Berchem le xvij. iour de Ianuier. 1583.

signé

Françoys: & plus bas, *le Pin.*

Post date estoit escript en la marge,

Depuis ma Lettre escripte i'ay pensé d'accompagner ces deux Burgeois de ce gentil-homme present porteur; à celle fin de vous faire entendre plus amplement mon intention.

La superscription estoit,

A Mess.rs les Bourgemaistres & Escheuins de la ville d'Anuers.

Translaet.

MYn Heeren/ Ick seynde v de Heeren Lantmeter ende Scholiers/ brenghers van dese/ belast met instructie die welcke sy v sullen van mijnen t'weghen presenteren / daerop ick verwachte antwoorde om resolutie te nemen. Het en sal niet houden dan aen v/ dat de selue niet en zy tot uwen voordeele. My dan ghedragende tot heure bequaemheydt/ en sal dese niet langher maken. Ende sal Godt bidden/ mijne Heeren/ dat hy v hebbe in zijn seer heylighe ende weerde hoede. Wt den Legher tot Berchem den xvij. dach Januarij 1583.

Gheteeckent.

Francoys ende leegher Le Pin.

Post date vvas inde marge gheschreuen,

Naer dat mijnen brief gheschreuen was/ heb ick ghedocht te vergeselschappen dese twee Borgers met desen Edelman tegenwoordighen brengher/ ten eynde hy v naerder mijne intentie verclare.

D'opschrift vvas,

Aen mijnen Heeren de Borghemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen.

SOn Alteze par sa prudence & patience accoustumée apres auoir exposé & mis sa personne en hazard, perdu & ruiné beaucoup de gentilz hommes & souldartz; les vnz à la guerre, aultres par maladie, & la plus-part de misere, famine & pauureté pour essayer par tous moyens de faire cognoistre aux peuples de ces pays le desir & affection qu'il auoit de les redimer des maulx & oppressions par eux souffertes. A en fin recogneu qu'il trauailloit en vain, reseruant en temps & lieu la preuue de son dire pour descouurir plus ouuertement à tout le monde la source & origine du mal assez cogneu des gens de bien.

La ruine prochaine desdits peuples, la disreputation de son Alteze qui s'en ensuiuoit, A certainement & auecq beaucoup de raisons (estant Prince tel que chascun le cognoist) merueilleusement alteré son bon naturel, se voyant si indignement traicté, qu'il peult dire que l'autorité entiere & souueraine estoit en main d'aultruy: mais, l'extraordinaire indignité quy luy a cesté ce iourd'huy faicte auecq peu de respect & mespris de sa personne & qualité, l'a tellement aigry qu'il s'en est ensuiuy ce qu'on a veu, dont il porte beaucoup de regret & extreme desplaisir.

Et par ce que son inclinatiõ est encores du tout disposee au bien du publicq & des bons, il a voulu leur faire entẽdre, pour sçauoir comment ilz se vouldront comporter en son endroict, deuant que de se resouldre aux partis qu'il a en main. Dont ilz seront priez declairer ouuertement leur intention aux Seigneurs de Lantmetere & Scholiers, desquelz ilz en apprendront d'auantaige, selon la creance que son Alteze leur a donnée.

Seront aussi semblablement priez de permectre librement à tous les François qui sont à Anuers, de venir trouuer son Alteze, & au Seigneur Conte de Mansfelt, ensemble faire sortir librement les meubles de son Alteze, ceux de Monsieur de Montpensier, de Messieurs les Mariscal de Biron, de la Val, de la Rochepot, Conte de la Rochefoucault, des Pruneaulx, & Mauuissiere son premier Maistre d'Hostel; Comme aussy & especiallement les papiers de son Alteze & meubles du Seigneur de Quinchy son Secretaire, ensemble ses Maistres d'Hostel, Tresorier & Seruiteurs domesticques, enuers lesquelz il se promect qu'ilz n'auront vsé d'aulcune riguenr comme du tout innocents de ce quy s'est ensuiuy.

Sadicte Alteze a son grand Aumosnier malade audict Anuers, lequel ilz seront priez d'enuoier si sa santé le peult permectre, & ne le traicter indignement. Fait au Camp de Berchem le xvij. de Ianuier. 1583.

Signé

Françoys.

Et plus bas, signé *Le Pin.*

C Trans-

Translaet

Syne Hoocheyt door zijne ghewoonlicke wijsheyt ende lijdsamicheyt/ na dat hy heeft ghestelt sijnen persoone in dangier/ verloren ende bedoruen vele edelluyden ende soldaten/ sommighe inde oorloghe/andere door sieckte/ende tmeestendeel deur ongheमack/hongher ende armoede/ om te proeuen met alle middelen/ te kennen te gheuen aen die van dese landen/ de begheerte ende ghenegentheyt die hy hadde om hen te verlossen wt de ongheluckeu ende verdruckinghen by hen gheleden/Heeft ten laetsten ghesien dat hy arbeyde te vergeefs/wederhoudende tot zijnder tijt ende plaetse de ghetuyghenisse van zijn segghen/om naerder te ontdecken aen alle de werelt/den wortel ende oorspronck van het quaet ghenoech bekent vande goede lieden.

Den aenstaenden onderganck van dese landen/ de verminderinghe vande eere van zijne Hoocheyt die daer wt volgde/heeft voorwaer ende om vele redenen (wesende sulcken Prince als een yeghelick weet) bouen maten verandert sijn goede natuere/hem siende so qualick ghetracteert/dat hy mach segghen dat de ghaheele ende ouerste authoriteyt was in de handen van andere. Maer de extraordinarise onweerdicheyt die hem is ghedaen desen dach / met luttel respect ende cleynachtinghe van zijnen persoone ende qualiteyt/heeft hem in sulcker manieren verbittert/datter wt gheuolcht is tghene/dwelck men heeft gesien/daer af hy heeft bouen maten seer groote droefheyt ende leet-wesen.

Ende om dat zijne affectie is noch gheheel gheneycht tot het ghemeyn beste/ende vande goede /heeft tselue hen willen te verstaen ghegeuen om te weten hoe dat sy hen sullen willen draghen in zijnen regarde/voor ende aleer hy hem resolueert tot saken die hy voor de handt heeft: Daer af sy sullen ghebeden worden opentlicken te verclarẽ henne intentie aende Heeren Lantmeter ende Scholiers / de welcke hen naerder verclaringhe sullen doen na den last/de welcke zijne Hoocheyt hen heeft ghegeuen.

Sullen insghelijcks ghebeden worden alle de Franchoysen/die binnen Antwerpen zijn/vryelick te laten comen by zijne hoocheyt/ midtsgaders den Heere Graue van Mansfelt/ende vryelick te laten wtgaen de meu-

de meubelen van sijne Hoocheyt/die vande Heeren van Monpensier/ vāde Heerē dē Marischal de Biron/de la Val/de la Rochepot/Grane van Rochefoucault/des Pruneaulx ende Mauuissiere sijnen eersten Hoofmeester. Als oock eñ bysunder depampieren van zijne Hoocheyt/ meubelen vanden Heere van Quinchy sijnen Secretaris / midtsgaders zijne Hoofmeesters/Thresorier ende dienaers van zijnen huyse/ teghen de welcke hy betrout dat sy niet en sullen ghebruyckt hebben eenich rigeur/als geheel onnosel van tgene ghebeurt is.

Sijne Hoocheyt heeft zijn grooten Aelmoessenier sieck tot Antwerpen/de welcke sy ghebeden sullen worden te seynden/ ist dat sijne dispositie toe laet/ende hem niet qualick te tracteren. Ghedaen inden Legher tot Berchem den xvij. Januarij 1583.

Gheteeckent

Francoys.

ende Leegher

Le Piu.

Brief aen mijn Heere vanden Tempel.

MOnsieur de Temple, Les indignitez que i'ay receues de Messieurs d'Anuers, auec fort peu de respect à ma qualité & personne, m'ont tellement transporté que, voulant Lundy sortir de la Ville pour venir en mon armee, il aduint vne mutination à la porte entr'eulx & les miens, où les soldatz estantz à Burguenau arriuerent, de façon qu'a mon tresgrand regret & desplaisir, il s'en ensuiuit beaucoup de desordre, dont ie vous ay bien voulu aduertir, & vous dire que mon affection pour cela n'est de rien diminuee d'assister de tous mes moyens & des forces que j'ay en main, les bons; qui, ce me semble, ne se doiuent refroidir en mon endroict, comme ie m'asseure que vous ne ferez, demeurant resolu au serment que vous m'auez presté. Ie continueray aussi de ma part en ma volunté premiere, & principallement pour vostre regard que ja'y tousiours cognu amateur du bien publicq: Vous priant au reste estant maintenant en madicte armee auecq incommodité de viures, de tenir la main qu'il m'en soit enuoyé, & ilz seront bien payez : auecq quelque nombre de batteaulx, & le plus promptement que faire se pourra : Et par ce que vous feray entendre plus particulierement cyapres les iustes raisons que j'ay de me douloir; ie ne la vous feray plus longue, que pour prier Dieu qu'il

qu'il vous ait, Monsieur de Temple, en sa tressaincte & digne garde. Au Camp de Duffel le 20. de Ianuie, 1583.

Signé. *François.*

Plus bas, *Le Pin.*

Superscription,

A. Monsieur de Temple, Gouuerneur de Bruxelles.

Translaet.

MIjn Heere vanden Tempel / Die onweerdicheden die ic ontfanghen heb van mijnen Heeren van Antwerpen met seer luttel respect tegen mijn qualiteyt ende persoone / hebbē my so beruert dat willende maendaghe wt de stadt reysen om te comen in mijnen Legher / is een muyterie ghebeurt aen de Poorte tusschen hen ende de mijne / al waer de Soldaten wesende tot Borgerhout / sijn by ghecomen / sulcx dat tot mijn seer groote bedroefheyt ende leetwesen / daer wt geuolcht is seer groote disordre / daer aff ick v wel heb willen aduerteeren / Ende v segghen dat mijne affectie daerom niet en is vermindert om by te staen met alle mijn middelen ende macht die ick inde handt hebbe / de goede / die / soo my dunckt / niet en deruen in mijnen regarde verkouwen / ghelijck ick my versekere dat ghy niet en sult doen / blijuende geresolueert inden eedt die ghy my hebt ghedaen: Jck sal oock van mijnen tweghen continueren in mijnen eersten wille / bysonder teghen v / den welcken ic altijt gekent heb lief-hebber van tghemeyn beste: V voorts biddende / so ick nu ben in mijnen Leger onuersien van victualie / de handt te houden dat my de selue ghesondē wert / ende sy sullen wel betaelt worden: met eenighe schepen / ende soo haest als het mogelijck sal zijn te doen. Ende midts dien ick v hier naemaels int particulier sal laten weten die wettighe redenen die ick hebbe om my te beclaeghen / en sal dese niet langer maecken / dan om Godt te bidden dat hy v hebbe mijn Heer vanden Tempel in zijn seer heylighe eñ weerde hoede. Jnden Leger tot Duffel den 20. Januarij 1583.

Ghereeckent

Franchoys.

ende leegher Le Pin.

d'Opschrift vvas

A en mijn Heere vanden Tempel Gouuerneur van Bruessel.